

בראשית פרק מז:ז-י
וַיְבִיא יוֹסֵף אֶת אָבִיו תִּיעֲקֹב אֶבְרָה
וַיַּעַמְדוּ הוֹלֵךְ וּפָנָה עָלָיו
וַיְבָרֶכְהוּ הַיֵּעֲקֹב אֶת פָּרֹעַ עַל־
...
וַיְבָרֶכְהוּ הַיֵּעֲקֹב אֶת פָּרֹעַ עַל־
וַיִּצְאֵם לִפְנֵי פָּרֹעַ עַל־

Genesis 47:7-10
Yosef brought Yaakov his father
He stood him before Par'oh
Yaakov blessed Par'oh
...
Yaakov blessed Paroh
He left from before Par'oh.

Exile is usually the consequence of defeat, and evokes depression and powerlessness. Yaakov Avinu's descent to Egypt, however, is more complex – he is reuniting with the most beloved member of his family, and he arrives as the father of the Second-Only-To-The-Throne. Nonetheless, rereaders of Chumash know that his arrival heralds the paradigmatic exile of Egypt. The question for us, then, is why that exile begins in consolation, perhaps even joy, and apparent glory.

We must be aware up front that this question carries a variety of ideological baggage. Can there be glory in exile, or is it necessary to believe that Jews can only hold their heads high when politically autonomous in Israel? Can there be security in exile? One easy approach is to say that Yaakov's story is cautionary, intended to warn us that even the greatest exilic reception may be/is a honeyed trap. This seems to me in many ways a compelling read of Yosef's political history.

Yaakov is not Yosef, however, and the Jewish enslavement does not begin in his life time. We should therefore be careful not to unnecessarily conflate the messages of their lives.

I want to focus literarily this week on two puzzling elements of 47:7-10:

- a) Why is it necessary to state that Yosef "stood Yaakov" before Par'oh, rather than simply "Yosef brought Yaakov before Par'oh"?
- b) Why does Yaakov bless Par'oh twice?

Baal HaTurim plausibly argues that Yosef "stood Yaakov up" because he was too old to stand on his own, and many pashtanim argue with similar plausibility that blessing a king on arriving and departing was normal court etiquette. Both explanations, however, run smack into Radak's laconic comment

ואיני מוצא טעם לספור הזה למה נכתב:

I cannot find any reason for this story to have been written.

Finding a purpose for the story requires a somewhat greater degree of speculation.

Abravanel, with a fine disregard for connotation, writes that Yosef stood Yaakov before Par'oh so that Yaakov could bow to him. Seforno by contrast insists that Yaakov never bowed to Par-oh, neither coming nor going – instead, he blessed him as an equal. Kedushat Levi argues, rather implausibly, that Yosef stood Yaakov *before* par'oh, meaning that he established Yaakov as superior.

I prefer the readings in which Yaakov is not subordinate to Par'oh, but I think we also need to account for the power relationship between Yaakov and Yosef. Yaakov is brought to Par'oh by Yosef; he does not come on his own. And Yosef is subordinate to Par'oh. So my suggestion (contra Kedushat Levi) is that Yosef brought Yaakov to Par'oh *in order* for Yaakov to bow, but Yaakov *instead* blessed Par'oh.

What was the content of that blessing? Here Rabbinic tradition is clear: he blessed Par'oh with a rising Nile and the end of famine. Textually, this explains why the famine appears to end earlier than the

seven years Yosef predicted. Thematically, it exposes the weakness of Yosef's position; he has power only through the weakness of others, and the mere presence of Yaakov takes away his legitimacy by removing the famine he (now wrongly) predicted.

Perhaps the underlying message is that Yosef's identity is exilic, meaning that his dignity and standing are granted him by a non-Jewish culture. Yaakov, even in exile, is the source of his own dignity. However, Yaakov cannot in the end convey his essential independence to his children, and so they slip into the full condition of exile. They are redeemed ultimately by Mosheh, who is anomalously at home in Egypt, but goes into exile with them regardless, hoping to make it to a new homeland, where he and they can build new dignified identities.

Shabbat shalom
Aryeh Klapper

תרגום יונתן בראשית פרק מז פסוק ז

ואיית ייִוסֵף יִתִיעֵקֵב אָמַיִק יִמֵי יִתְּדֵי פֶרֶךְ עֵתְבֶרָה יִהְיֵעֵקֵב יִפְרֶה עֲחָמֵרִיהֵר עֲזָאִית מִלֵּן מוֹדֵי נִלוֹסִיעֵד יִכְפֹּנָא מִעֲלֵמ אֶכְיוֹמָה:

רש"י בראשית פרק מז פסוק ז

ויברך יעקב - היא שאילת שלום כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים, שלודי"ר בלע"ז [לשאל לשלום]:

רד"ק בראשית פרק מז פסוק ז

ויברך יעקב את פרעה - נתן לו שלום כדרך הנכנסים לפני המלך, וכן "כי תמצא איש לא תברכנו" (מלכים ב' ד').

ואיני מוצא טעם לספור הזה למה נכתב:

רמב"ן בראשית פרק מז פסוק ז

ויברך יעקב את פרעה - היא שאלת שלום כדרך כל הנראין לפני מלכים לפרקים, לשון רש"י.

ואינו נראה כן, שאין מדרך מוסר המלוכה שישאל אדם בשלום המלך,

וכמו שאמרו (שבת פט א) כלום יש עבד שנותן שלום לרבו.

אבל היה ברכה ממש, שדרך הזקנים והחסידיים הבאים לפני המלכים לברך אותם בעושר ונכסים וכבוד והתנשא מלכותם,

וכענין שאמר הכתוב (מ"א א לא) יחי אדוני המלך דוד לעולם.

ובצאתו מלפניו חזר וברך אותו ליטול רשות מלפניו,

ואמרו רבותינו (תנחומא נשא כו) שיעלה נילוס לרגלו:

רבינו בחיי בראשית פרק מז פסוק ז

ויברך יעקב את פרעה.

ברכו בעושר והתנשאות מלכותו,

כי כן דרך הזקנים והחסידיים בבואם לפני המלכים לברך אותם,

כענין שכתוב בדוד: (מלכים - א א, לא) "יחי אדני המלך דוד".

והזכיר עוד שנית: ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה, כי בצאתו מלפניו חזר וברכו,

ודרשו ז"ל: (תנחומא נשא כו) ברכו שיעלה נילוס לרגלו.

בעל הטורים בראשית פרק מז פסוק ז

ויעמדהו. ב' במסורת.
ויעמדהו לפני פרעה. ואיך ויעמדהו לפני אלעזר הכהן (במדבר כז כב).
ושניהם חסרים,
לפי שיעקב היה זקן והיו צריכים לסומכו כדי שיוכל לעמוד.
גם יהושע היה מתבייש שנעשה מנהיג בפני משה והיה ירא ממשה פן יענישהו והיו צריכים לסמכו.
ולכך שניהם חסרים שלא היתה עמידתן שלימה:

אלשיך על בראשית פרק מז פסוק ז

"ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה" –
הנה ידענו מרבתינו ז"ל (בראשית רבה פו א; השוה שבת פט): כי עתיד היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא שעשה הקדוש ברוך הוא שיקדים יוסף ויתגלגל אחריו יעקב בדרך כבוד.
וזה יאמר פה אל יעלה על לב איש שוגה כי יוסף גרם טלטול אביו וגלות זרעו שעל יד יוסף באו שמה, כי נהפוך הוא
כי ויבא יוסף את אביו ולא הובא על ידי אויבים רק על ידי יוסף.
והיתה סבה ש"ויעמידהו" - בהעמדה לפני פרעה, ולא בהכנעה בשלשלאות.
וגם פרעה הרויח בדבר כי בדרך זה נמשך כי ויברך יעקב את פרעה שהוא כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא נשא כו) לשיעלה נילוס לרגלו:

אברבנאל בראשית פרק מז

ואחרי שפרעה היטיב לעשות עם אחי יוסף כל זה הביא יוסף את אביו ויעמידהו לפני פרעה להשתחוות לו ולברכו.

ספורנו בראשית פרק מז פסוק ז

ויברך יעקב. ולא השתחוה לא בבואו ולא בצאתו.

אור החיים בראשית פרק מז פסוק ז

ויעמידהו לפני פרעה.
טעם אומר ויעמידהו וגו'. אולי שהעמידו במקומו של יוסף ששם לו פרעה מקומו לפני כסאו
כשאמר לו (מ"א) רק הכסא אגדל ממך,
והודיע הכתוב כי יוסף העמיד אביו לפני פרעה במקום המעולה קרוב למלך.
עוד ירצה שהעמידו למול פניו כדרך המברכין ויברך יעקב וגו'.
עוד ירצה להודיע כי הוצרך להעמידו לפניו לצד היות פרעה שפל אנשים צעיר קומה (מ"ק י"ח) הוצרך להכירנו לו
והעמידו לפניו לומר כי הוא זה:

אגדת בראשית (בובר) פרק מב ד"ה [א] פקדת ארץ

וכשבא יעקב למצרים ברך את פרעה,
שנאמר ויברך יעקב את פרעה (שם /בראשית/ מז ז),
שיהיה הנילוס עולה לקראתו,
וכשהושיבו בפלטין שלו בא שליח אל פרעה ואמר לו עלה היום נילוס כך כך,
מיד נסתלק הרעב,
והיינו דכתיב פקדת ארץ ותשוקקיה פלג אלהים מלא מים.

שכל טוב (בובר) בראשית פרק מז ז, י

ויבא יוסף את יעקב אביו. כדי להתכבד בנו זקנותו:
ויעמידהו לפני פרעה. והיה יופיו מגנה כל שרי המלוכה:
ויברך יעקב את פרעה. ברכה זו אינה אלא כשאלת שלום
ויברך יעקב את פרעה. אמר יהי רצון שיעלה נילוס לרגליך, ויכלה הרעב מארצך בקרוב,
ומה שבירכו תחלה וסוף לא נכתב אלא ללמדך דרך ארץ האיך יכנוס אדם לפני השלטון, והאיך ייפטר מלפניו:

קדושת לוי בראשית פרשת מקץ

מה שהקשה הרמב"ן (להלן מז, יח) האיך לא נתקיים הפתרון של יוסף שיהיה שבע שני רעב.
נראה כי כך פתר החלום, 'את אשר אלהים עושה הגיד לפרעה' (מא, כה),
כלומר, שבאם יעשה אלהים גזירתו ולא יהיה צדיק שיבטל, אז יתקיים הפתרון.
וזה פירוש הפסוק (שם פסוק כז - כח) על 'היו שבע שני הרעב הוא הדבר אשר דברתי אשר אלהים עושה הגיד
לפרעה',

כלומר על שני הרעב יכול צדיק לבטל, ולא 'שני שבע', כי הוא גזירה טובה
(עי' ב"ר נג, ד; רמב"ם יסודי התורה פ"ה ה"ד).

וזהו ויעמידהו לפני פרעה' (להלן מז, ז),
פירוש 'לפני' קודם פרעה,
שהוא ינהג את פרעה:

קדושת לוי בראשית פרשת ויגש

תן זרע ונחיה ולא נמות (מז, יט). עיין רש"י, משבא יעקב למצרים באה ברכה לרגליו והתחילו לזרוע וכלה הרעב.
עיין מה שמבאר לעיל (פרשת מקץ ד"ה מה שהקשה הרמב"ן) בתירוץ על קושיית הרמב"ן (פסוק יח) איך שייך
שיתבטל פתרון יוסף שפתר ז' שנים יהיה הרעב במצרים, כי יוסף אמר לפרעה בפתרון החלום 'אשר אלהים עושה
הגיד לפרעה' (בראשית מא, כה), דהיינו 'אלהים עושה', ולא יש צדיק לבקש מהקב"ה שיבטל הגזירה ההיא,
כמאמר רבותינו ז"ל (מ"ק טז, ב) על פסוק (ש"ב כג, ג) 'צדיק מושל ביראת אלהים' כו' הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה
וצדיקים מבטלין. נמצא אמר יוסף לפרעה כן בפתרון החלום, כאשר עתה לא יש במצרים צדיק לבקש מהקב"ה על
ביטול גזירת הרעב, יהיו ז' שנים רעב בארץ מצרים.

וזהו שאמר יוסף לפרעה 'ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם' כו' (לעיל מא, לג), עיין כל מפרשי התורה (רמב"ן לעיל
ד; אוה"ח כאן) שמקשים מי שם את יוסף ליועץ לפרעה, עיין שם. ובזה יבואר, כי כן אמר לו, זה החלום אשר ראית
ז' שנים רעב גזירה רעה על מצרים, הוא 'אשר אלהים עושה' כו'. ובזה יבואר, כי בחלום נאמר (לעיל מא, א)
'והנה עומד על היאור', וכן אמר פרעה ליוסף כאשר סיפר לו החלום (שם פסוק יז) 'הנני עומד על שפת היאור', ועל
זה לא פתר לו כלום.

ונראה, כי זה שאמר לו 'ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם' כו', הוא פתרון החלום 'והנה עומד על היאור'. כי ידוע
מאמר רבותינו ז"ל (עי' ספרי עקב יא, י) כי הנילוס הוא פרנסת מצרים העולה ומשקה. והנה פרעה ראה בחלום כי
הוא העומד על היאור הנמשך משם פרנסת מצרים, ופרעה הרשע לא היה בו כח לבקש רחמי ה' על ביטול גזירת
הרעב, ואמר זה הוא פתרון החלום אשר ראית 'הנני עומד על שפת היאור', שאין לך זה כח כו'. 'ועתה ירא פרעה

איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים', 'נבון וחכם' דהיינו איש צדיק, והוא יהיה 'על ארץ מצרים' לבקש רחמי ה' על ביטול גזירת הרעב, כי באמת הקדוש ברוך הוא חפץ חסד הוא ואין רצונו בהשחתת העולם, רק שיהיה צדיק לבקש רחמים מלפניו.

זוהו יבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו 'לפני' פרעה (לעיל פסוק ז) דייקא, שיהיה למעלה מפרעה, כי תמיד הקליפה נכנע לפני הקדושה, והקדושה הוא למעלה.

ומה שיוסף לא ביטל את הגזירה, כי ממשלת יוסף היה מן פרעה, והיה ככפוף תחת ידו, ולא כן יעקב. ועוד, כאשר בא יעקב למצרים עם כל השבטים ועם כל המרכבה העליונה (עי' זוה"ק ח"ב ב, ב), אז היה יכולת ביעקב לבטל גזירה הרעב: